

A megyei területfejlesztési tervezetés jogszabályi kereteinek összefoglalása

/tájékoztató dokumentum/

készült a Zala Megyei Önkormányzat által az Államreform Operatív Program keretében megvalósuló a „Területfejlesztési tevékenység támogatása a konvergencia régiókban lévő megyei önkormányzatok és a Balaton Fejlesztési Tanács számára” című ÁROP-1.2.11/A-2013 kódszámú pályázati felhívásra benyújtott „Zala megye fejlesztésének alapjául szolgáló területfejlesztési dokumentumok elkészítése” című, ÁROP-1.2.11/A-2013-2013-0004 azonosítószámú pályázat keretében

A legfontosabb irányadó jogszabályok felsorolása:

- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény
- a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény
- a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet
- az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet
- az országhatáron áttérjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló, Espoóban, 1991. február 26. napján elfogadott egyezményhez kapcsolódó, a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló, Kijevben, 2003. május 21-én elfogadott jegyzőkönyv kihirdetéséről 132/2010. (IV. 21.) Korm. rendelet

A főbb jogszabályi rendelkezések összefoglalása:

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 27. § (1) bekezdése rögzíti: A megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el.

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény az alapfogalmak között az alábbi meghatározást adja:

a területfejlesztés: az országra, valamint térségeire kiterjedő társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása, rövid, közép- és hosszú távú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben.

A megyei önkormányzat területfejlesztési feladatai:

a) a területfejlesztési tervezéssel összefüggő feladatok ellátása keretében:

aa) az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban - a megyei jogú városok önkormányzatának egyetértésével, valamint a fővárosi kerületi önkormányzatok többségének egyetértésével - kidolgozza és határozattal elfogadja a megyei és a fővárosi területfejlesztési koncepciót, illetve - a megyei és a fővárosi területfejlesztési koncepció és a megyei területrendezési terv figyelembevételével - a megyei és a fővárosi területfejlesztési programot, a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter állásfoglalásának beszerzését követően,

ab) részt vesz az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepció, valamint az operatív programnak kidolgozásában, a megyei jogú városok önkormányzata és a fővárosi kerületi önkormányzatok kötelező bevonásával észrevételeik figyelembevétel,

ac) előzetesen véleményezi az országos, valamint a megyét vagy a fővárost érintő ágazati fejlesztési koncepciókat és programokat a megyei jogú városok önkormányzata és fővárosi kerületi önkormányzatok kötelező bevonásával, észrevételeik figyelembevételével,

ad) előzetesen véleményezi a térségi területfejlesztési koncepciókat és programokat,

ae) a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről,

af) részt vesz a határ menti megyék határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programjainak tervezésében, kidolgozásában;

c) a területfejlesztési koordinációval kapcsolatos feladatok ellátása érdekében:

ca) összehangolja illetékességi területén az államigazgatási szervek, a települési vagy kerületi önkormányzatok, a megyei jogú város önkormányzata, a gazdasági és civil szervezetek fejlesztési elképzeléseit,

cb) területileg összehangolja a politikai és a területi szerepéből, továbbá a nemzetközi és határon átnyúló együttműködésből adódó feladatait, biztosítja azok összhangját,

cc) a települési önkormányzatok felkérése alapján elősegíti a helyi önkormányzatok területfejlesztési társulásainak szerveződését,

cd) szakmai kapacitásával segíti a területfejlesztési önkormányzati társulások és a térségi fejlesztési tanácsok tervező, döntés-előkészítő, fejlesztési célokat feltáró, pályázatokat megalapozó tevékenységét,

ce) a térségi gazdaságfejlesztő szervezet útján koordinálja a megye területén az ipari parkok és a szabad vállalkozási zónák tevékenységét, az önkormányzatok és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit a megye gazdasági szereplőivel együttműködve,

cf) vizsgálja és értékeli a megye vagy a főváros társadalmi és gazdasági helyzetét, környezeti állapotát, adottságait, a vizsgálatok során felhasznált információkat és a vizsgálatok eredményeit a területi információs rendszer rendelkezésére bocsátja,

cg) kölcsönös információcserével segíti a területfejlesztési és területrendezési információs rendszer működését, információkat biztosít a területi tervek készítéséhez, valamint fogadja a törvényben szereplő megyei szintre delegált feladatok elvégzése érdekében a központi adatbázisok adatait,

ch) a területfejlesztési koordinációval kapcsolatos feladatok ellátása érdekében önkormányzati rendeletet alkot a települési önkormányzatok, a megye területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező gazdálkodó szervezetek által a megye vagy a főváros területén uniós, központi vagy helyi önkormányzati költségvetési forrásból megvalósítandó fejlesztéseinek koordinációjáról.

A partnerség és a koordináció szellemében az egy régió területén működő megyei közgyűlések elnökei regionális területfejlesztési konzultációs fórumot működtetnek, a megyei közgyűlés és a megye területén működő megyei jogú városok közgyűlései megyei területfejlesztési konzultációs fórumot működtetnek.

A területfejlesztési törvény a területfejlesztést és közvetlenül és közvetetten segítő tervek között szerepelteti a megyei területfejlesztési koncepciót, a megyei területrendezési tervet, a megyei területfejlesztési programot. A tervek egymásra épülő rendszert alkotnak, a felsorolásban szereplő alacsonyabb szintű tervnek meg kell felelnie a felsorolásban szereplő magasabb szintű terv célrendszerének. A települési szintű terveknek meg kell felelnie a megyei szintű területfejlesztési koncepciónak és területrendezési tervnek.

A megyei területfejlesztési koncepció és a megyei területfejlesztési program részletes tartalmi követelményeit a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 1. és 3. melléklete tartalmazza:

A megyei területfejlesztési koncepció feltáró - értékelő vizsgálatának tartalmi követelményei:

1. A megye/kiemelt térség (a továbbiakban: a térség) terület társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének elemzése

1.1. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata:

a) a térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten,

b) a nagytérségi összefüggések vizsgálata.

1.2. A térség adottságainak, belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel:

a) természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése:

aa) természeti adottságok (éghajlat, földtan, talajtan, vízrajz, domborzat, élővilág),

ab) a termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása,

ac) a táj jellemzői (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép),

ad) természet- és tájvédelem,

ae) környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők,

af) szennyezett területek számbavétele adatbázis alapján (a felszín alatti víz és a földtani közeg környezetvédelmi nyilvántartási rendszer kármentesítési információs rendszere, FAVI-KÁRINFO),

ag) vízvédelem (felszíni és felszín alatti vízkészletek),

ah) energiaforrások,

ai) vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés;

b) épített környezet és a kulturális örökség védelme (építészeti örökség, műemléki értékek, régészeti örökség, emlékhelyek), valamint a világörökségi és világörökségi várományos területek védelme;

c) gazdasági bázis:

ca) főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás stb.,

cb) a gazdaság belső és külső kapcsolatai,

cc) a termelési infrastruktúra állapota,

cd) a telepítési tényezők értékelése,

ce) a területi innovációs potenciál,

cf) a térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők;

d) társadalmi környezet:

da) kulturális adottságok, értékek,

db) területi identitás, civil aktivitás,

dc) humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete;

e) közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra:

ea) vonalas rendszerek, létesítmények,

eb) egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok,

- ec)* közlekedési kapcsolati hiányok,
- ed)* vízellátás,
- ee)* szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés,
- ef)* energiaellátás,
- eg)* hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás;
- f)* a települések intézmény-felszereltsége (a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, szabadidő, sport-, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézményekkel való ellátottsága, az intézmények kihasználtsága);
- g)* a települések jellemző lakásviszonyai;
- h)* településhálózati adottságok:
 - ha)* településhierarchia,
 - hb)* a településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzaskörzetek, agglomerációk),
 - hc)* települések közötti feladatmegosztások, együttműködések, mindezek szervezeti és intézményi rendszerei, figyelemmel az egyes kötelező közzolgáltatások biztosításának módjára, hozzáférhetőségére, fenntartási lehetőségeire, valamint az 1.2. pont *dc)* alpontja szerint vizsgált demográfiai viszonyokra;
 - i)* a térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi területfelhasználás változásai, tendenciák értékelése;
 - j)* a térségi területfelhasználás vizsgálata;
 - k)* a táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása.

2. A térséget érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése

2.1. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése:

- a)* az OTK térséget érintő vonatkozásai,
- b)* a térséget érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei,
- c)* az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai,
- d)* a hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei,
- e)* az OTTrT és a területrendezési terv(ek) térséget érintő vonatkozásai,
- f)* a térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások,
- g)* a térség 20 ezer lakos feletti városainak települési gazdasági vagy településfejlesztési programjai és településfejlesztési koncepciói,

- h) a térség hatályban lévő ágazati tervei, programjai,
- i) vonatkozó egyéb tervek,
- j) a tervezést érintő egyéb jogszabályok.

2.2. A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása:

- a) a partnerségi terv elkészítése,
- b) a partnerségi terv végrehajtása,
- c) a partnerségi terv eredményei alapján
 - ca) az üzleti szektor szereplőinek a térséget érintő fejlesztési elképzeléseinek áttekintése,
 - cb) az önkormányzatok fejlesztési elképzeléseinek áttekintése,
 - cc) a térség társadalmi szervezetei fejlesztési elképzeléseinek áttekintése.

2.3. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése:

- a) a területfejlesztés forrásainak elemzése (nemzetközi, központi költségvetési, önkormányzati források, a gazdasági egységek beruházásai, a különféle szervezetek fejlesztései, a háztartások),
- b) a területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés),
- c) a területfejlesztés hatékonysága (eddigi eredmények, forrás-aktivitás, az intézmények hatása, hiányosságok).

2.4. Helyzetértékelés:

- a) a térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása,
- b) a térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása.

A megyei területfejlesztési koncepció és a megyei területfejlesztési program javaslattevő fázisának tartalmi követelményei:

1. A megyei területfejlesztési koncepció tartalmi követelményei

- a) a megye jövőképe;
- b) a megye fejlesztésének elvei;
- c) a megye fejlesztésének átfogó célja;
- d) helyzetértékelés; a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolata;
- e) külső koherencia vizsgálata: a célrendszer kapcsolata más országos szintű tervdokumentumokkal;
- f) a fejlesztési célok értelmezése a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre (a részcélok és beavatkozás területi egységei);
- g) a területfelhasználás alapelveit lefektető koncepció kidolgozása;

h) a fejlesztés eszköz- és intézményrendszere.

2. A megyei területfejlesztési program tartalmi követelményei

2.1. Stratégiai program:

- a) a tervezési folyamat eljárásainak, a tervezés tárgykörének és körülményeinek leírása;
- b) célrendszer: a jövőkép, az átfogó cél és a fejlesztési elvek alapján a specifikus, horizontális és területi célok meghatározása, viszonyrendszerének bemutatása;
- c) a prioritások azonosítása: a prioritások leírása; célok és prioritások eredményességi kritériumainak, illetve számszerűsített mutatóinak meghatározása, a megvalósítás lehetséges szereplőinek és a közreműködők körének megjelölése; a prioritások leírásában egyértelműen azonosítani kell a megye, azaz a tervezésért felelős szervezet saját felelősségébe tartozó beavatkozásokat és azok esetleges külső feltételeit, valamint a megye felelősségén kívül eső, a célok eléréshez elvárt beavatkozásokat;
- d) a célok és a prioritások közötti kapcsolatok beazonosítása;
- e) a programnak jeleznie kell a különböző ágazatok felé a fejlesztési igények közül az ágazati programokban megvalósítani javasolt elemeket;
- f) a tervezéskísérő eljárások (különösen az előzetes programértékelés és a környezeti értékelés) dokumentációja, bemutatva a tervezéskísérő eljárások tervezési folyamatra tett hatásait és a végrehajtás várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásait;
- g) a végrehajtásában közreműködő szervezetek közti munkamegosztás, együttműködés és információcsere meghatározása, az érdekérvényesítés rendszere; a végrehajtásban közreműködő üzleti és civil szervezetek bevonásának módja (partnerségi program);
- h) a végrehajtás és a finanszírozás intézményi és eljárásrendi rendszerének átfogó bemutatása;
- i) monitoring és értékelési terv.

2.2. Operatív program:

- a) a vállalkozások fejlesztési tervei;
- b) együttműködésben megvalósítandó programok (önkormányzatok között, önkormányzat és üzleti szektor, önkormányzat és civil szektor);
- c) támogatás segítségével megvalósítandó programok, ezen belül
 - ca) uniós támogatással megvalósuló programok,
 - cb) egyéb nemzetközi támogatással megvalósuló programok,
 - cc) tisztán hazai támogatással megvalósuló programok;
- d) prioritások szerinti csoportosításban:
 - da) az elérendő célok részletes meghatározása,
 - db) az egyes feladatok végrehajtásának intézkedési és ütemezési terve,

- dc) a megvalósításhoz szükséges források pénzügyi ütemterve, a végrehajtásért felelős szervezetek és közreműködők,
 - dd) a végrehajtás módja és feltételrendszere, ellenőrzési rendszere,
 - de) az eredményesség vizsgálata és értékelése,
 - df) a környezeti értékelés,
 - dg) a teljesítés-igazolás követelményrendszerének kialakítása;
- e) a megyei operatív programnak a megye felelősségén túlmutató fejlesztési igényeinek leírása: azokat az intézkedéseket és fontosabb projekteket írja le, melyek a megye stratégiai programjának megvalósítása szempontjából fontos fejlesztési irányt képviselnek, de megvalósításuk nem a megye operatív programjának kompetenciájába esik, hanem igényként fogalmazódik meg országos vagy ágazati programok irányába.

A kötelező tartalmi elemként elkészítendő területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat környezeti szempontú elemzésének minősül a hivatkozott Korm. rendelet értelmében az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet alapján elkészített környezeti értékelés.

A fenti tartalmú területi terveket a megyei közgyűlés a 218/2009. (X.6.) Korm. rendeletben előírt 45 napos államigazgatási egyeztetés lefolytatását követően, határozattal fogadja el. Előtte azonban szükséges beszerezni a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter állásfoglalását. Az állásfoglalást a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter az állásfoglalást kérő irat beérkezését követő 30 napon belül adja ki. Ha e határidőn belül nem történik meg az állásfoglalás kiadása, úgy az állásfoglalást egyetértőnek kell tekinteni.

Az elfogadott megyei területfejlesztési koncepciót és megyei területfejlesztési programot a megyei önkormányzat a Lechner Lajos Tudásközpont által működtetett online felületen teszi elérhetővé mindenki számára.